

суспільстві шляхом репресивного ставлення до зазначеного питання. Такий підхід зводився виключно до боротьби не з хворобою, а особами, що мають наркотичну залежність і виступають соціально-небезпечним елементом суспільства, а методи лікування навіть не передбачали відновлення нормального соціального статусу осіб, які допускали зловживання наркотичними засобами та вчиняли кримінальні правопорушення.

Репресивний підхід став свідченням того, що суспільство та влада не змогли створити систему належної наркологічної допомоги, яка б забезпечувала ефективність примусового лікування від наркоманії.

Отже, на нашу думку, необхідна суттєва трансформація розуміння примусового лікування від наркоманії як іншого кримінально-правового заходу, який би надав гарантію досягнення соціально-значимого результату, так як психічна залежність від наркотичних засобів та психотропних речовин безумовно ускладнює досягненню мети покарання.

Література:

1. Кримінальний кодекс УСРР 1927 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uris.org.ua>.
2. Кримінальний кодекс УРСР від 28.12.1960 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
3. Юношев О. В. Історія примусового лікування від наркоманії: кримінально-правовий аспект / О. В. Юношев // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 434-440.

РИБІКОВА
Ганна Володимирівна
СМІТЮХ
Альона Сергіївна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Одним із важливих аспектів існування України як незалежної, демократичної держави та здійснення в ній правової реформи є створення умов, які забезпечують можливість реалізації прав і свобод особистості для відстоювання своїх законних інтересів. Це стосується всіх сфер життєдіяльності суспільства і держави, та, перш за все, кримінального процесу, до якого, крім винуватих у вчиненні злочину, залучається і широке коло інших осіб, які сприяють забезпеченню виконання завдань кримінального судочинства.

На жаль, на сучасному етапі спостерігається значне погіршення криміногенної ситуації та зростання рівня латентності злочинів. Зокрема, за

даними Державної служби статистики України кількість скоєних злочинів у 2015 році в 1,5 рази перевищує кількість злочинів, вчинених у 2014 році, з яких тяжкі та особливо тяжкі злочини загалом становлять 41,2 %, безпосередньо злочини проти власності – 61,3 %, проти життя та здоров'я особи – 11,4 %, злочини у сфері обігу наркотичних засобів і психotropних речовин – 5,7 % [3].

З огляду на це більш гостро постає питання щодо ефективності виявлення та розкриття злочинів, а також досягнення мети кримінального судочинства, що, окрім викриття і покарання злочинців, включає захист та забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному процесі від незаконного впливу з метою перешкоджання правосуддю, від можливого фізичного чи психічного тиску, від посягань на їх життя, здоров'я чи майно.

На сучасному етапі нерідко можна зустріти випадки тиску з боку самих злочинців на потерпілих, свідків або навіть експертів і перекладачів аби приховати факти, які відомі таким особам, примусити їх дати неправдиві показання, висновки чи переклад. Зокрема, за даними наукових досліджень загалом 50,3 % осіб, які були учасниками кримінального провадження, підлягали тиску з боку злочинців, 35,3 % правоохоронців наштовхувалися на їх протидію у формі давання завідомо неправдивих показань чи відмові від давання показань; 31,4 % – у формі підкупу, залякування, насильства щодо потерпілих, свідків та їх близьких родичів; 20,7 % – у спробі вплинути на процес розслідування через засоби масової інформації. І лише 12,6 % опитуваних осіб запевнили, що не наражалися на будь-які форми протидії [4, с. 256].

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі КПК України) чіткого переліку заходів безпеки щодо учасників кримінального судочинства не містить, наголошуючи тільки на забороні розголошення відомостей про таких осіб та можливості провадження у закритому судовому засіданні, водночас існує спеціальний нормативно-правовий акт, який регулює зазначене питання – Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (далі Закон).

Зазначеним Законом до заходів забезпечення безпеки законодавець відносить: особисту охорону, охорону житла і майна через обладнання їх засобами протипожежної та охоронної сигналізації, зміну номерів квартирних телефонів і державних номерних знаків транспортних засобів; видачу спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку, використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження у разі наявності небезпеки для життя і здоров'я осіб, взятих під захист; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та

інших переговорів, візуальне спостереження у разі наявності загрози вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист; заміну документів та зміну зовнішності; зміну місця роботи або навчання; переселення в інше місце проживання; поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення; забезпечення конфіденційності відомостей про особу; закритий судовий розгляд [1].

Крім того, у ч. 2 ст. 7 Закону зазначається можливість застосування інших заходів безпеки з урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, тобто перелік таких засобів є відкритим.

Дискусійним у правовій доктрині залишається питання практичного використання забезпечення конфіденційності відомостей про особу як заходів забезпечення безпеки, оскільки він не досить часто застосовується слідчими (приблизно у 13,5 % випадках), а деякі вчені взагалі вважають, що зазначений захід безпеки певною мірою порушує не тільки низку принципів кримінально процесу, але й права обвинуваченого на захист. З огляду на це, такі науковці вносять пропозиції щодо виключення статей, які регламентують способи забезпечення конфіденційності відомостей про особу [5, с. 91].

Слід зазначити, що практичного застосування такі пропозиції не набули і зазначений захід забезпечення безпеки учасників кримінального провадження залишається у вітчизняному законодавстві та здійснюється шляхом: обмеження відомостей про особу в матеріалах перевірки, протоколах слідчих (розшукових) дій і судових засідань, заміни прізвища, імені, по батькові у цих документах псевдонімами за постановою слідчого, прокурора або за ухвалою суду про зміну анкетних даних; проведення впізнання особи поза візуальним спостереженням того, кого впізнають; не включення до списку осіб, які підлягають виклику в судові засідання, дійсних анкетних даних про особу, взятую під захист; виклику до суду цієї особи виключно через орган, який здійснює заходи безпеки; накладення тимчасової заборони на видачу відомостей про особу, взятую під захист, адресними бюро, паспортними службами, підрозділами державтоінспекції, довідковими службами АТС та іншими державними інформаційно-довідковими службами [1].

Незважаючи на те, що в Україні останнім часом здійснюється реформування усіх сфер життєдіяльності держави (в тому числі і сфери кримінального судочинства), спостерігається значне розширення і приведення національного законодавства щодо забезпечення безпеки учасників кримінального провадження у відповідність з європейськими та міжнародними нормами, все ж нашій державі, на нашу думку, слід перейняти досвід зарубіжних країн в зазначеній сфері, зокрема, щодо впроваджен-

ня програм захисту свідків та інших учасників кримінального процесу, які стали б дієвим засобом підвищення ефективності протидії злочинності, давали б правоохоронним органам розширені повноваження зі створення спеціальних умов для забезпечення безпеки осіб, які є учасниками провадження, та співпрацюючи із правоохоронними органами, надаючи їм необхідну інформацію ризикують життям.

Для впровадження та реалізації зазначеної програми в Україні подібно як у США, Великобританії, ФРН, Італії, Канаді та багатьох інших державах з метою удосконалення вітчизняного законодавства в зазначеній сфері, на нашу думку, слід врахувати досвід застосування таких заходів забезпечення безпеки як блокування передачі даних, які зберігаються в інформаційній базі, та стосуються таких осіб; тимчасове надання документів, які посвідчують особу, на основі змінених анкетних даних; ефективне забезпечення зберігання анкетних даних особи, яка підлягає захисту від можливого простежування зі сторони злочинців; створення підрозділів із захисту учасників кримінального провадження на місцевому рівні; забезпечення особам, взятим під захист, можливості реалізації своїх громадянських прав; організація можливих контактів тільки через підрозділ із захисту свідків; захист свідка в процесі судового розгляду; захист свідка, який перебуває в місцях позбавлення чи обмеження волі; криміналізація несанкціонованого розголошення заходів захисту свідка [2, с. 317].

Таким чином, реформування кримінально-процесуального законодавства, яке відбувається в Україні має на меті створення необхідних передумов для функціонування правової, соціальної держави, для реалізації та захисту прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, забезпечення їх безпеки. На сьогоднішній день в нашій державі на законодавчому рівні закріплено перелік способів захисту осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, здійснено їх правову регламентацію, проте, загалом вітчизняну систему забезпечення безпеки учасників кримінального провадження не можна назвати досконалою, тому слід звернути увагу на міжнародний досвід із зазначеного питання із подальшим його впровадженням у національну практику.

Література:

1. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 51.
2. Гузела М. Деякі питання захисту свідків і потерпілих за законодавством України та зарубіжних держав / М. Гузела // Вісник Львівського університету. Серія юридична: зб. наук. праць. – 2006. – Вип. 42. – 382 с.
3. Демографічна та соціальна статистика: Правосуддя та злочинність / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/kyiv/u-kiyevi-vidzvituvai-pro-pogirshennya-kriminogennoyi-situaciyi-infografika-477979.html>.

4. Карпов Н. С. Державний захист та забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у судочинстві, за законодавством України / Н. С. Карпов, О. І. Габро // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2007. – Вип. 17. – С. 254–266.
5. Краснікова Н. А. Процесуальні аспекти забезпечення безпеки осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві / Н. А. Краснікова // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2015. – Вип. 1. – С. 90–95.

СОЛОМЯНА

Анна Володимирівна

ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОВІЖНОГО ВПЛИВУ НА ЗЛОЧИННІСТЬ

Діяльність приватних детективів, детективних розшукових підприємств, агентств на теренах України відносно нова. Популярність їх з кожним роком тільки зростає. Про що свідчить навіть кількість знайдених відповідей на запити у пошукових системах мережі Інтернет. Так на запит «детективне агентство» тільки в українськомовних системах кількість відповідей перевищує 200 тисяч. Попри романтичний образ детективних розслідувань, описаних у художній літературі, детективна діяльність має цілком прагматичне значення. За неофіційними даними, в усіх регіонах України працює декілька тисяч приватних детективів та приватних детективних агентств. А відтак така діяльність вимагає належного законодавчого регулювання.

Починаючи із 2000 р., існує ціла низка законопроектів про приватну детективну діяльність, розроблених різними авторами, які не отримали своєї законодавчої підтримки. Але вже з кінця 2015 р. питання законодавчого врегулювання здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності як одного з шляхів забезпечення конституційних гарантій людини та громадянина на захист своїх законних прав та інтересів постало знову на передній план. 28 грудня 2015 р. народними депутатами Паламарчуком М. П., Кожем'якіним А. А., Продан О. П., Тетерук А. А. та ін. було зареєстровано новий проект закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність». 19 квітня 2016 р. з другої спроби даний законопроект було прийнято у першому читанні [1]. Прийняття цього закону дозволить легалізувати приватну детективну (розшукову) діяльність, яка на сьогодні уже і так фактично здійснюється в Україні, поставивши її під контроль держави та значно збільшити можливості громадян України у захисті своїх законних інтересів, конституційних прав та свобод.

Приватна детективна діяльність сьогодні може стати тим альтернативним недержавним правоохоронним механізмом, необхідність якого довгий час обговорювалась у нашій державі [2].